

УДК 330.131.7:658
JELD810, G390, L830
DOI 10.31375/2226-1915-2022-1-106-117

УПРАВЛЕНИЕ
ЭКОНОМИЧЕСКИМИ РИСКАМИ
В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОРСКИХ ТУРИСТИЧЕ-
СКИХ КОМПАНИЙ

М.Д. Балджи
д.э.н., профессор,
профессор кафедры «Предпринимательство и туризм»
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4654-9093>
baldgi@ukr.net

Одесский национальный морской университет,
Одесса, Украина

Аннотация. Деятельности морских туристических компаний присуща наличие значительного количества различных экономических рисков. В статье предпринята попытка определить подверженность морских туристических компаний экономическому риску на основе раскрытия информации в их финансовой отчетности.

Рассмотрены теоретические основы изучения рисков туристических компаний, выделены методы дальнейшего исследования, проанализировано состояние научных предложений в выявлении экономических рисков и перспективы использования моделирования, обоснованы аспекты управления экономическими рисками на основе использования финансовой отчетности при построении модели, предложены пути использования наработок для разработки стратегий управления экономическими рисками.

Определено, что морские туристические компании раскрывают факторы риска с помощью неструктурированных данных. Для выявления подверженности риску, раскрытой в финансовой отчетности морских туристических компаний, использована тематическая модель Sent-LDA, которая является расширением исходной модели скрытого распределения Дирихле (LDA). В результате исследования доказана универсальность и репрезентативность экономических рисков; установлено, что морским туристическим компаниям характерны риски расширения бизнеса, партнерства, изменения спроса, сезонный, питания и карантин.

Результаты исследования могут быть использованы заинтересованными сторонами для разработки целесообразных и своевременных стратегий управления экономическими рисками.

Ключевые слова: экономические риски, риск-менеджмент, финансовая отчетность, модель LDA и Sent-LDA, морские туристические компании.

УДК 330.131.7:658
JELD810, G390, L830
DOI 10.31375/2226-1915-2022-1-106-117

УПРАВЛІННЯ
ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ
У ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКИХ
ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ

М.Д. Балджи
д.е.н., професор,
професор кафедри «Підприємництво та туризм»
baldgi@ukr.net

Одеський національний морський університет,
Одеса, Україна

Анотація. Діяльності морських туристичних компаній притаманна наявність значної кількості різних економічних ризиків. У статті зроблено спробу визначити схильність морських туристичних компаній до ризику на основі розкриття інформації в їх фінансовій звітності. Оригінальністю дослідження виступає виявлення економічних ризиків для морських туристичних компаній, що базується на імовірнісному підході до визнання подій.

У статті розглянуто теоретичні основи вивчення ризиків туристичних компаній, виділено методи подальшого дослідження, проаналізовано стан наукових пропозицій у виявленні економічних ризиків та перспективи використання моделювання, обґрунтовано аспекти управління економічними ризиками на основі використання фінансової звітності при побудові моделей, запропоновано шляхи використання напрацювань для розробки стратегій управління економічними ризиками.

Визначено, що морські туристичні компанії розкривають фактори ризику за допомогою неструктурованих даних. Для виявлення схильності до ризику, розкритої у фінансовій звітності морських туристичних компаній, використана тематична модель «Прихований розподіл Діріхле пропозицій» (Sent-LDA), яка є розширенням вихідної моделі прихованого розподілу Діріхле (LDA). В результаті дослідження доведено універсальність та репрезентативність економічних ризиків; визначено, що морським туристичним компаніям притаманний ризик розширення бізнесу, ризик партнерства, ризик зміни попиту, сезонний ризик, ризик харчування та карантин.

Результати дослідження можуть бути використані зацікавленими сторонами для розробки доцільних та своєчасних стратегій управління економічними ризиками.

Ключові слова: економічні ризики, ризик-менеджмент, фінансова звітність, модель LDA і Sent-LDA, морські туристичні компанії.

UDC 330.131.7:658

JEL D810, G390, L830

DOI 10.31375/2226-1915-2022-1-106-117

MANAGEMENT OF ECONOMIC RISKS IN THE ACTIVITIES OF MARITIME TRAVEL COMPANIES

Maryna Baldzhy

DSc (Econ.), Professor,

Professor of Department «Entrepreneurship and tourism»

baldgi@ukr.net

Odessa National Marine University, Odessa, Ukraine

Abstract. *The activities of maritime tourism companies are characterized by a significant number of various economic risks. The article attempts to determine the exposure of maritime tourism companies to risk based on the disclosures in their financial statements.*

The originality of the study is the identification of economic risks for maritime tourism companies, which is based on a probability approach in recognizing events.

The article discusses the theoretical foundations for studying the risks of travel companies, highlights methods for further research, analyzes the state of scientific proposals in identifying economic risks and the prospects for using modeling, substantiates aspects of managing economic risks based on the use of financial reporting when building models, and suggests ways to use to develop management strategies dealing with economic risks.

The interpretation of the risk of a maritime tourism company is proposed as the unpredictability of a negative impact on the results of decision-making and on the general conditions that they may encounter in the daily business process, due to limited unknown events.

It has been determined that maritime tourism companies disclose risk factors using unstructured data, and this makes it difficult to determine the types of risk using traditional econometric methods. The Latent Dirichlet Allocation (Sent-LDA) thematic model, which is an extension of the original Latent Dirichlet Allocation (LDA) model, was used to identify exposures disclosed in the financial statements of maritime tourism companies. To identify the parameters of the LDA model for financial documents, Gibbs sampling was used, that is, an algorithm to create a sample of the joint distribution of a set of random variables. The study proved the universality and representativeness of economic risks; Maritime tourism companies have been proven to have business expansion risk, partnership risk, demand risk, seasonal risk, food risk and quarantine risk. At the same time, endogenous and exogenous components are considered: according to the first, each enterprise has its own unique business characteristics, and the identification of economic risks is realistic on the basis of financial statements; according to the second, studies of economic risks are aimed at increasing the competitiveness of enterprises in the service sector market.

The results of the study can be used by stakeholders to develop appropriate and timely economic risk management strategies.

Keywords: *economic risks, risk management, financial reporting, model LDA & Sent-LDA, maritime travel companies.*

Постановка проблеми. Сфері туристичної діяльності притаманні численні економічні ризики, пов'язані

як з організаційно-економічними, так і з операційно-фінансовими аспектами. Особливо, наявність різних видів

ризиків, характерна для діяльності морських туристичних компаній, які працюють на внутрішньому і зовнішньому ринках, і суттєво залежать від національних та міжнародних змін. Дослідження в напрямку управління ризиками у діяльності морських туристичних компаній необхідні для стабільності їх функціонування, розробці заходів щодо запобігання негативних ситуацій та виходу із криз, попередження ризиків на різних стадіях господарювання.

Огляд останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі існують теоретичні та прикладні напрацювання щодо розгляду ризиків у туризмі, але більшість досліджень зосереджуються на сприйнятті туристичних ризиків, ігноруючи ризики діяльності компанії. Як постачальники послуг, такі фірми відіграють важливу роль у туристичній діяльності, і систематичне виявлення ризиків, з якими вони стикаються, є життєвоважливим для розвитку туристичної сфери. Так, суттєві напрацювання із заданої тематики висвітлено у працях закордонних науковців: І. Адам (2015) розглядав стратегії запобігання ризиків; А.М. Вільямс та В. Балаж (2015) – теоретичні аспекти ризику у туризмі в умовах невизначеності; Ф. Цуй, Ю. Лю, Ю. Чанг, Дж. Дуан і Дж. Лі (2016) склали огляд сприйняття туристичного ризику. Вітчизняні дослідники також приділяли достатньо уваги проблемі ризиків на туристичних підприємствах, а саме: А.В. Кравцова (2013), Н.В. Михайлова і В.В. Карцева В.В. (2018), розглядали види ризиків та формували їх класифікації для туристичних підприємств; В. Бричі, С. Крамарчук (2010),

Н.С. Кудла (2012), О.Р. Беднарська (2015, 2016), А. Голод (2015), О.Б. Свірська (2016), Р.Б. Кожуховська (2018) досліджували процеси управління ризиками у туристичному бізнесі; Н.М. Андреева та С.Г. Нездоймінов (2013) розглядали напрямки подолання ризиків на підприємствах туристичного бізнесу; О.В. Фоміна, В.В. Сопко і О.М. Прокопова (2018) проводили оцінку ризиків туристичних підприємств; О.М. Кальченко (2013) досліджувала аспекти економічної безпеки підприємств туристичної сфери.

Проте, незважаючи на широке наукове дослідження означеної проблеми, недостатньо уваги приділено універсальності і репрезентативності економічних ризиків, виявленню причин та впливу світової кризи, обумовленої пандемією, на діяльність морських туристичних компаній. Розробки спрямовані для використання зацікавлених сторін антикризових стратегій управління ризиками.

Завдання дослідження включають:

- розгляд теоретичних основ вивчення ризиків туристичних компаній та методів дослідження;
- аналіз стану наукових пропозицій з виявлення економічних ризиків;
- дослідження перспективи використання моделювання та аспектів управління економічними ризиками на основі використання фінансової звітності при побудові моделей;
- виявлення шляхів розробки стратегій управління економічними ризиками.

Основний матеріал дослідження. Діяльність туристичних компаній, які спеціалізуються на морському туризмі, чутливо реагує на кризові ситуації, тому мають підвищену чутливість до економічного ризику. Складний зв'язок між ризиком і туризмом робить необхідним глибоке розуміння факторів прояву і врахування ризикових дій і ситуацій. Хоча інколи прояв кризових явищ не можна усунути, є можливість запобігання і впровадження попередження певних дій за допомогою ідентифікації ризику, оптимізація та управління господарських процесів для його зменшення.

Серед небагатьох досліджень, які обирають туристичні компанії в якості зразків дослідження, теми орієнтовані на управління ризиками; оцінку конкретних ризиків, пов'язаних з подією, або вплив характеристик компанії на їхній статус ризику (В.Г. Чернишев, В.М. Шинкаренко, Л.В. Шинкаренко (2017); О.В. Фоміна, В.В. Сопко і О.М. Прокопова (2018); О. Параскевас і М. Кек (2019) та ін.). І хоча ці дослідження дають конкретні рекомендації для управління бізнесом, вони все ще позбавлені теоретичної основи, в результаті фрагментованого розуміння ризиків компанії загалом. Як важливий учасник туристичної діяльності, дослідження ризиків туристичних компаній стають ще актуальнішими. Економічна криза, обумовлена світовою пандемією, показала, що підприємства зазвичай недооцінюють ризик, що часто призводить до серйозної економічної рецесії або банкрутства. Таким чином, виявлення ризиків, які можуть спричинити загрози ділових

операцій, є ефективним для надання попереджень про кризу. Для компаній аналіз ризиків не лише надає змогу повністю зрозуміти основні загрози у сфері діяльності та, відповідно, адаптувати свою стратегію, але й зменшує інформацію про низький рівень інформації.

Для морських туристичних компаній налагоджені зв'язки з інвесторами і туристами можуть виступати передумовами розробки стратегічних дій на основі розуміння імовірних ризиків та дозволять розробляти своєчасні стратегії хеджування ризиків. В.О. Допілка (2020) акцентує увагу на правових аспектах регулювання послуг морського транспорту у сфері туризму і морських подорожей. Це важлива складова роботи, але має вузьку спрямованість. Для отримання репрезентативних висновків потребує вдосконалення аналіз роботи компанії, умови діяльності в часі і просторі. У цій статті планується визначити ризики морських туристичних компаній на основі системного аналізу з точки зору цілісності. З цією метою використаємо моделювання.

Для виявлення економічних ризиків можуть бути застосовані моделі з латентними змінними, які використовуються для вирішення поставлених завдань. Найбільш розповсюдженою при дослідженні документів звітності виступає модель Діріхле (LDA), яка є неконтрольованим методом кластеризації, що може ефективно ідентифікувати приховані знання з великого обсягу інформації. Модель дозволяє оцінювати ймовірності інформації на основі документів. Для ідентифікації параметрів моделі LDA за колекцією документів

застосовується семплювання за Гіббсом або варіаційний байєсовський висновок.

Моделювання дозволяє визначити ризики туристичної індустрії та компенсувати недоліки фрагментації в існуючих дослідженнях. При розподілі функціональних дій і порівняння з іншими, визначаються внутрішні відмінності та репрезентативність імовірних ризиків у морському туристичному бізнесі. Визначення динаміки тенденцій коливань може передати часову інформацію та ідентифікувати ризики компаній для розробки стратегій управління ризиками.

Для досліджень роботи туркомпаній і вивчення сприйняття туристичного ризику використовують анкети, які надають туристам, партнерам та іншим зацікавленим особам, але цей метод часто дає невдачу, адже розроблені анкети повною мірою не дозволяють виявити особливості діяльності компаній.

Розкриття інформації про ризики компанії, які безпосередньо впливають на сприйняття надійності зацікавлених сторін, а отже, небагато компаній бажають приймати опитування дослідників. За останні роки фінансова звітність привернула значну дослідницьку увагу. Науковці виявили, що фінансова звітність містить важливу інформацію для зацікавлених сторін, які мають глибоке розуміння розвитку та потенційних ризиків компаній [3]. Оскільки фінансові звіти є обов'язковими та видаються самою компанією, їх надійність може бути гарантована. У цих звітах включено не тільки кількісні фінансові дані, але й обґрунтування, які включають фактори ризику. Останнє

особливо стосується іноземних партнерів і є відносно новим вмістом, який запрошує Комісія з цінних паперів і бірж США (SEC). У цій частині звітів обговорюються «найважливіші фактори, які роблять пропозицію спекулятивною або ризикованою» [17].

Базуючись на імовірнісному підході настання подій, визначаємо непередбачуваність в якості ризику. Для морських туристичних компаній це може бути надзвичайні ситуації, пов'язані з природно-кліматичними умовами, діяльністю партнерів, поведінкою туристів. Іншим поняттям, необхідним для подальших досліджень, є невизначеність, яка пов'язана імовірнісним підходом у визнанні подій. Як правило, невизначеність абсолютно невідома, і особа, яка приймає рішення, не може передбачити ймовірності результатів і не розуміє можливих результатів. У більшості випадків ризику й невизначеність невід'ємні. Тому у подальших дослідженнях відмічаємо ризик для морських туристичних компаній в якості загального поняття, що базується на визначенні невизначеності негативного впливу на певну умову. Ризик морської туристичної компанії може бути визначений як непередбачуваність негативного впливу на результати прийняття рішень і на загальні умови, з якими вони можуть зіткнутися в щоденному процесі господарювання завдяки обмеженим невідомим подіям.

Дослідження ризиків у туризмі, як правило, ґрунтуються на дослідженні фактів, і більш схильні до аналізу впливу конкретної ризикової події на сферу діяльності (включаючи компанії та туристів) та контрзаходів. Біль-

шість досліджень сприйняття ризику зосереджені на сприйнятті туристичних ризиків для оцінювання суб'єктивних та об'єктивних факторів щодо ймовірності виникнення та проявів певного ризику.

Морські туристичні компанії розкривають фактори ризику за допомогою неструктурованих даних, що ускладнює визначення типів ризику за допомогою традиційних методів економетрики. Щоб визначити ризики, які розкриваються у фінансових

звітах компаній, застосована модель латентного розподілу Діріхле, де: x – перемінна величина; t – прихована змінна; D – складові звітності; N – види ризиків; K – кількість імовірних результатів; θ – розподіл невизначених аспектів; Φ – розподіл зав'язків між ризиками і факторами; α – апіорний розподіл Діріхле на параметри θ ; β – апіорний розподіл Діріхле на параметри Φ . Графічно модель подана на рисунку 1.

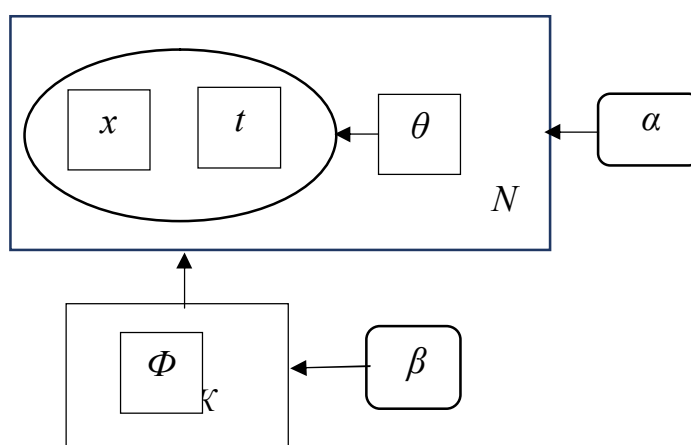

Рис. 1. Схема графічної імовірнісної моделі LDA для морських туристичних компаній

Джерело: розроблено на основі [18]

Модель латентного розміщення Діріхле застосовано з метою виявлення економічних ризиків у функціонуванні морських туристичних компаній. Орієнтуючись на існуючих класифікаціях економічних ризиків отримуємо видовий склад. Завданням LDA є їх виявлення, відповідно про прийняття господарських рішень, які визначаються за складовими звітності. Застосування LDA надає існуюча модель (рис. 2).

Для ідентифікації параметрів моделі LDA за фінансовими документами можна застосувати семплювання за Гіббсом, тобто застосувати алгоритм для створення вибірки спільного розподілу безлічі випадкових величин. Він використовується для оцінки спільного розподілу та обчислення інтегралів методом Монте-Карло [18].

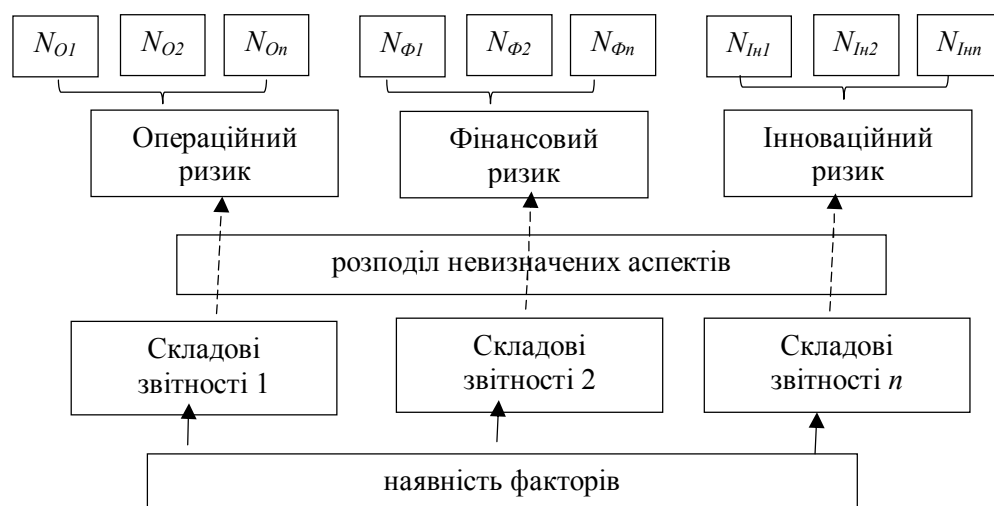

Рис. 2. Схема моделі LDA з виділенням економічних ризиків

Джерело: власна розробка автора

Якщо необхідно визначити K дій у фінансовій звітності, тоді алгоритм семплювання описуємо таким чином:

- для кожного складового звітності з фінансового документа присвоїти випадковим чином одне господарське рішення (t) з K можливих;
- для кожного економічного ризику з фінансового документа обчислити: $p(t|d)$ – пропорція складових у документі, які присвоєні рішенням t ; $p(x|t)$ – пропорція дій, що простежуються за документами, що відповідають t ; надати дії x нове господарське рішення t із ймовірністю $p(t|d) \times p(x|t)$.

Подальший хід рішень пов'язаний з перевіркою роботи алгоритму за іншими параметрами.

Базуючись на умовиводах [3; 17; 18], було використано модель Sent-LDA, яка успадковує основну концепцію LDA та коригує припущення про необмежену кількість рішень, оскільки має значення певна

межа, якою можуть виступити конкретні дії, пов'язані у подальшому з економічними ризиками.

Сезонні та циклічні коливання, притаманні діяльності морських туристичних компаній, призводять до нестабільності фінансового стану та прояву різних ризиків. Розкриття фактору ризику може бути пов'язано з правилом Sent-LDA – одне рішення – економічний ризик. Тому приймаємо Sent-LDA для визначення типів ризиків туристичної діяльності для морських компаній.

По-перше, потребують роботи із виявлення та обґрунтування імовірних ризиків, що можуть бути висвітлені у фінансовій звітності. По-друге, підбір документів з набору фінансової звітності. Це дозволить Sent-LDA підібрати набір документів для типів ризиків і додатково зіставити кожен заголовок ризику з певною спрямованістю. По-третє, Sent-LDA може кількісно визначати ризик за допомо-

гою вихідної змінної θd , показуючи частку різних складових документа d , причому: чим більша частка ризику, тим більше разів він проявляється, що певною мірою може відображати універсальність ризику. Для виявлення окремих видів імовірних ризиків (N_{nn}) використано існуючі класифікації [4-5].

Проблемою апробації висунутих пропозицій виступає складність в отриманні фінансової звітності, адже морські туристичні компанії не завжди оприлюднюють таку документацію, або існуюча інформація є не в повній мірі. Тому для подальшого дослідження отримана конфіденційна інформація з фінансової звітності підприємства, яке назовемо «S».

У документації з фінансової звітності опрацьовуються складові,

пов'язані з господарськими рішеннями, і обираються звіти про наявність та рух основних засобів, амортизацію, про рух грошових коштів, про фінансові результати. Кожний з розглянутих елементів, за допомогою розробленої шкали порівняння показників та імовірних економічних ризиків, оцінюється експертами за 100-бальною шкалою, причому: до 20 – низька ступінь ризику; 21-60 – середня ступінь ризику; 61-80 – висока ступінь ризику; 81-100 – катастрофічна ступінь ризику.

Для опрацювання теоретичних підходів обрано набір складових, отриманий за параметром пошуку «Звіт про фінансові результати», і порівнюємо з імовірними господарськими рішеннями та типами економічних ризиків (табл.).

Таблиця

Результати порівняння складових фінансової звітності підприємства «S» з економічними ризиками

Найменування показника	LDA, %			Sent-LDA, %		
	О	Ф	Ін	О	Ф	Ін
Виручка від реалізації послуг	68	26	6	72	13	15
Виручка від реалізації товарів	92	3	5	68	12	20
Виручка від реалізації робіт	84	12	4	95	5	0
Валовий збиток	35	65	0	48	52	0
Адміністративні витрати	13	86	1	27	70	3
Витрати на збут	75	15	10	73	18	9
Інші операційні витрати	73	19	8	68	25	7
Інші фінансові доходи	78	16	6	69	29	2
Інші доходи	51	38	11	62	26	12
Фінансові витрати	13	74	13	8	85	6
Інші витрати	46	25	29	39	48	13
Надзвичайні доходи	6	48	46	5	52	44
Надзвичайні витрати	15	33	52	10	40	50
Матеріальні затрати	18	72	10	18	69	13
Витрати на оплату праці	2	89	9	1	92	7
Інші операційні витрати	8	79	13	12	80	8

Джерело: побудовано на основі експертної оцінки

З таблиці можна бачити, що результати LDA і Sent-LD схожі, але через те, що LDA використовує випадкові величини, результати можуть бути різні на тих самих вхідних параметрах, але загальна тенденція зберігається. Результати оцінювання свідчать про наявність як низького, так і катастрофічного ступеню ризику, що потребує розробки конкретних заходів щодо прийняття обґрунтованих господарських рішень. Такими кроками можуть стати заздалегідь продумані тактичні ходи, розроблені як для керівного складу підприємства, так і для загальних управлінських заходів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження використано технологію аналізу фінансової звітності при прийнятті господарських рішень для виявлення економічних ризиків морських туристичних компаній. Цим компаніям притаманний ризик розширення бізнесу, ризик партнерства, ризик зміни попиту, сезонний ризик, ризик харчування та карантин. З ендогенної точки зору кожне підприємство має свої унікальні бізнес-характеристики, а виявлення економічних ризиків є реальним; з екзогенної – дослідження економічних ризиків спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств на ринку сфери послуг. Отримані вис-

новки можуть мати певні практичні наслідки:

- по-перше, допомогти інвесторам краще зрозуміти статус ризиків туристичного підприємства галузі та подальші можливості його господарювання;

- по-друге, виявлені типи ризиків можуть надати напрямки для розробки стратегії подолання кризових ситуацій. Спрямувати менеджерів приділяти більше уваги економічним ризикам та оптимізувати бізнес-структуру в щоденному процесі роботи, а також для покращення здатності відповідальності.

Проведені дослідження дозволили зробити кроки до ідентифікації економічних ризиків морської туристичної компанії з точки зору джерел даних та методів аналізу за допомогою фінансової звітності та тематичної моделі. Але подальші дослідження потребують більш детального опрацювання запропонованого матеріалу, апробації на різних підприємствах, визначення ефективності і релевантності отриманих наробок. Доречним також є більш прискільне дослідження ризиків, пов'язаних з карантинном, адже спалах COVID-19 у всьому світі призвів до того, що туризм став одним із найбільш постраждалих серед основних секторів економіки різних країн.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Adam I. *Backpackers' risk perceptions and risk reduction strategies in Ghana* // *Tourism Management*. 49, 2015, P. 99-108. URL: [https:// goo.su/b2DG](https://goo.su/b2DG)

2. Williams A.M., Baláž V. *Tourism Risk And Uncertainty: Theoretical Reflections* // *Journal of Travel Research*. 54(3), 2015, P. 271-287. URL: <https://goo.su/btva>
3. Zhu X., Yang S.Y., Moazeni S. *Company risk identification through topic analysis of textual financial disclosures*. URL: <https://goo.su/b8N1>
4. Кравцова А.В. Класифікація ризиків підприємств туристичного бізнесу // *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*, Т. 18, Вип. 4/2, 2013, С. 92-95.
5. Михайлова Н.В., Карцева В.В. Класифікація ризиків туристичного підприємства. URL: <https://goo.su/bNlh>
6. Брич В., Крамарчук С. Управління ризиками у туристичному бізнесі // *Наукові записки*, № 2. URL: <https://goo.su/bXKb>
7. Кудла Н.Є. *Менеджмент туристичного підприємства*. Київ: Знання, 2012. 343 с.
8. Беднарська О., Голод А. Управление рисками туристических предприятий как элемент системы экономической безопасности туризма в регионе. URL: <https://goo.su/a8Hv>
9. Беднарська О.Р., Свірська О.Б. Управління ризиками міжнародної туристичної діяльності. URL: <https://goo.su/a7OJ>
10. Кожухівська Р.Б. Управління процесами ризик-менеджменту на туристичних підприємствах. URL: <https://goo.su/aDeI>
11. Нездоймінов С.Г., Андреева Н.М. Концептуальні засади формування стратегії диверсифікації на підприємствах туристичного бізнесу // *Вісник економічної науки України*. № 2, 2013. С. 108-112. URL: <https://goo.su/bbXg>
12. Фоміна О.В., Сопко В.В., Прокопова О.М. Ризики туристичної діяльності в обліку // *Інвестиції: практика та досвід*, № 22, 2018, С. 26-31. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6384&i=3>
13. Кальченко О.М. Економічна безпека підприємств туристичної сфери // *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. № 1. 2013. С. 136-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_1_21.
14. Шинкаренко В.М., Чернишев В.М., Шинкаренко Л.В. Оцінка ризиків у туризмі за допомогою математичних методів // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Вип. 12. 2017. С. 177-181.
15. Paraskevas A., Quek M. *When Castro seized the Hilton: Risk and crisis management lessons from the past* // *Tourism Management*. № 70. 2019. P. 419–429. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.007>
16. Допілка В.О. Правове регулювання послуг морського транспорту у сфері туризму і міжнародних подорожей // *Право і суспільство*. 2020. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_3/35.pdf
17. U.S. Securities and Exchange Commission. (2005, December1). *Securities offering form*. URL: <http://www.sec.gov/rules/final/33-8591.pdf>

18. Blei D.M., Jordan M.I., Ng A.Y. Latent Dirichlet Allocation. *Journal of Machine Learning Research*. 2003. Vol. 3. P. 993-1022. URL: <https://www.jmlr.org/papers/volume3/blei03a/blei03a.pdf>

REFERENCES

1. Adam I. Backpackers' risk perceptions and risk reduction strategies in Ghana // *Tourism Management*. 49, 2015, P. 99-108. Retrieved from: <https://goo.su/b2DG>. [in English].
2. Williams A.M., Baláz V. Tourism Risk And Uncertainty: Theoretical Reflections // *Journal of Travel Research*. 54(3), 2015, P. 271-287. URL: <https://goo.su/btva> [in English].
3. Zhu, X., Yang, S.Y., Moazeni, S. (2016) Company risk identification through topic analysis of textual financial disclosures. Retrieved from: <https://goo.su/b8N1>. [in English].
4. Kravtsova, A.V. (2013). *Klasyfikatsiia ryzykiv pidpriemstv turystychnoho biznesu* [Classification of risks business travel], *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*. Vol. 18. 4/2. P. 92-95. [in Ukrainian].
5. Mykhajlova, N.V. & Kartseva, V.V. (2016). *Klasyfikatsiia ryzykiv turystychnoho pidpriemstva*. [Classification of the risks of a tourist enterprise]. Retrieved from: <https://goo.su/bNIh>. [in Ukrainian].
6. Brych, V. & Kramarchuk, S. (2010). *Upravlinnia ryzykamy u turystychnomu biznesi* [Risk management in the tourism business]. *Naukovizapysky*. Vol. 2. Retrieved from: <https://goo.su/bXKb>. [in Ukrainian].
7. Kudla, N.Ye. (2012). *Menedzhment turystychnoho pidpriemstva* [Management of the tourist enterprise]. Kyiv. 343. [in Ukrainian].
8. Bednars'ka, O., Holod, A. (2015). Risk management of tourism enterprises as an element of the economic security of tourism in the region [Upravlenye ryzykamy turystycheskykh predpriatyi kak element systemy ekonomicheskoi bezopasnosti turizma v rehyone]. Retrieved from: <https://goo.su/a8Hv>. [in Ukrainian].
9. Bednars'ka, O.R. & Svirs'ka, O.B. (2006). Management of international tourism risks [Upravlinnia ryzykamy mizhnarodnoi turystychnoi diialnost]. Retrieved from: <https://goo.su/a7OJ>. [in Ukrainian].
10. Kozhukhivs'ka, R.B. (2014). Management of risk management processes at tourist enterprises [Upravlinnia protsesamy ryzyk-menedzhmentu naturystychnykh pidpriemstvakh]. Retrieved from: <https://goo.su/aDcI>. [in Ukrainian].
11. Nezdjominov, S.H. and Andrieieva, N.M. (2013). *Kontseptualni zasady formuvannia stratehii dyversyfikatsii na pidpriemstvakh turystychnoho biznesu* [Conceptual principles of the formation of a diversification strategy at tourism business enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. Vol. 2. P. 108-112. Retrieved from: <https://goo.su/bbXg>. [in Ukrainian].

12. Fomina, O., Sopko, V. & Prokopova, O. (2018). *Ryzyky turystychnoi diialnosti v obliku [Pisks of tourist activity are in account]*. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. Vol. 22. P. 26-31. Retrieved from: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6384&i=3> [in Ukrainian].
13. Kalchenko, O.M. (2013) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv turystychnoi sfery [Economic security of tourist enterprises]*. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. Vol. 1. P. 136-143. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2013_1_21. [in Ukrainian].
14. Shynkarenko, V.M., Chernyshev, V.M. & Shynkarenko, L.V. (2017). *Otsinka ryzykiv u turyzmi za dopomohoiu matematychnykh metodiv [Touristic risk assessment using mathematical methods]*. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*. Vol. 12. P. 177-181. [in Ukrainian].
15. Paraskevas, A. & Quek, M. (2019). *When Castro seized the Hilton: Risk and crisis management lessons from the past*. *Tourism Management*. № 70. P. 419-429. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.09.007>.
16. Dopilka, V.O. (2020) *Pravove rehuliuвання posluh morskoho transportu u sferi turyzmu I mizhnarodnykh podorozhei. Pravo I suspilstvo*. Retrieved from: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_3/35.pdf. [in Ukrainian].
17. U.S. Securities and Exchange Commission. (2005, December1). *Securities offeringre form*. Retrieved from: <http://www.sec.gov/rules/final/33-8591.pdf> [in Ukrainian].
18. Blei, D.M., Jordan, M.I., Ng, A.Y. (2003) *Latent Dirichlet Allocation*. *Journal of Machine Learning Research*. Vol. 3. P. 993-1022. Retrieved from: <https://www.jmlr.org/papers/volume3/blei03a/blei03a.pdf>

Стаття надійшла до редакції 14.02.2022

Посилання на статтю: Балджи М.Д. Управління економічними ризиками у діяльності морських туристичних компаній // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: 36. наук. праць, 2022. № 1 (78). С. 106-117. DOI10.31375/2226-1915-2022-1-106-117.

Article received 14.02.2022

Reference a Journal Artic: Baldzhy, M.D. (2022). Management of economic risks in the activities of maritime tourism companies. *Development of management and entrepreneurship methods on transport*, 1 (78). 106-117. DOI10.31375/2226-1915-2022-1-106-117